

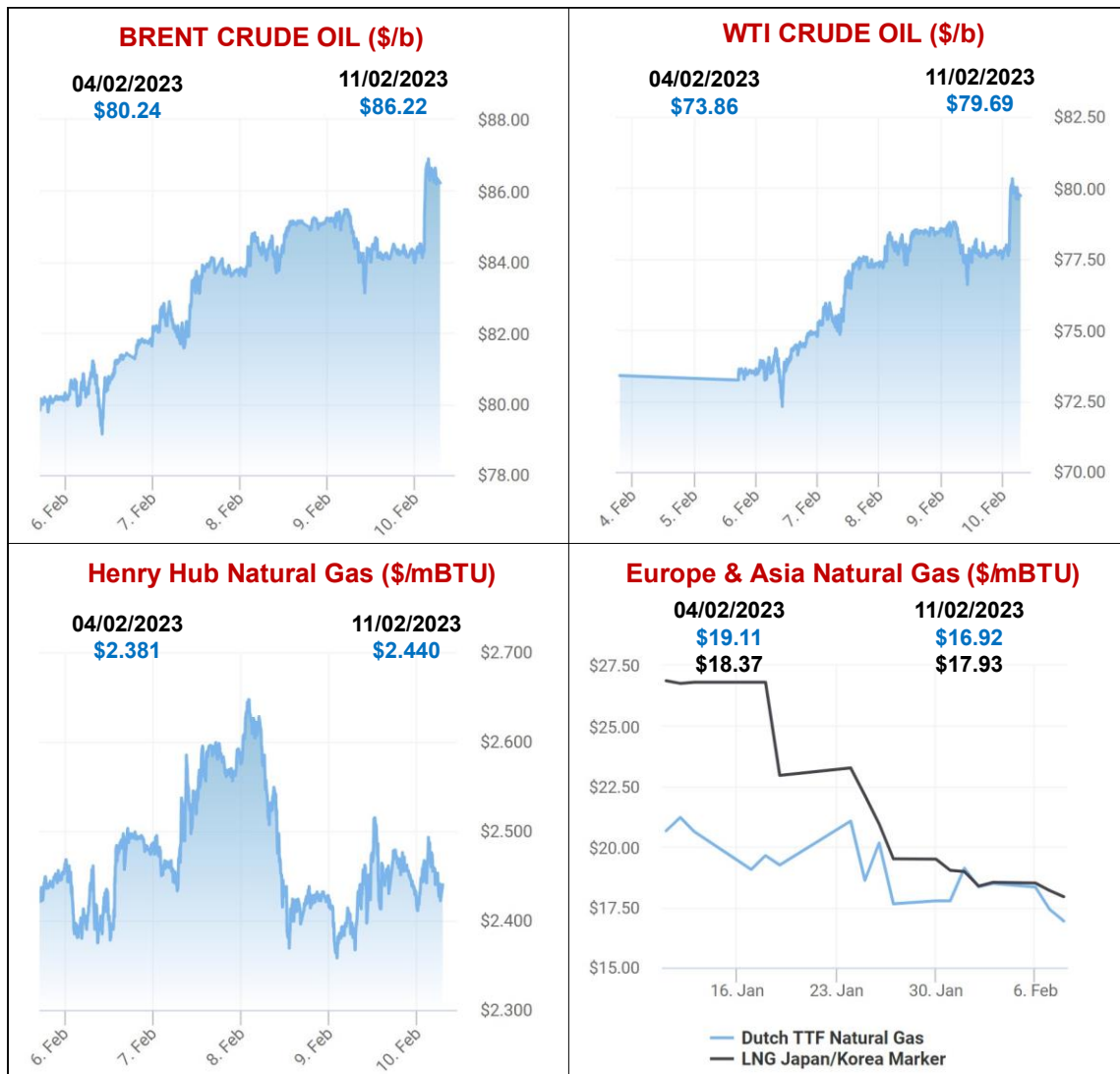

دانشکده مهندسی انرژی

جهان انرژی

یکشنبه ۲۳ بهمن ۱۴۰۱

پایش بازار

دانشکده مهندسی انرژی

جهان انرژی

یکشنبه ۲۳ بهمن ۱۴۰۱

پویایی‌های بازار

۱- قیمت نفت خام و گاز طبیعی در هفته‌ای که گذشت در چند روز متوالی با رشد مواجه شد. بطوریکه بیشترین افزایش از اکتبر ۲۰۲۲ تاکنون را شاهد بودیم. امروز صبح نفت خام برنت در بازار لندن به قیمت ۸۶,۳۹ دلار هر بشکه معامله گردید. نفت خام از نوع وست تگزاس اینترمدییت در بازار کاشینگ به قیمت ۷۹,۷۲ دلار به فروش رسید. هر میلیون واحد حرارتی انگلیسی از گاز طبیعی در هنری هاب به قیمت ۳,۴۶ دلار عرضه گردید. زلزله‌ی مرگبار در ترکیه و سوریه، افزایش تقاضا در چین و رفتار جدید روسیه مبنی بر کاهش تولید اصلی‌ترین نقش‌آفرینان بازار هفته بودند. در پی زلزله‌ی مهیب ترکیه، بارگیری محموله‌های نفتی در بنادر این کشور با اختلال روبه‌رو شده و موجب توقف صادرات نفت خام جمهوری آذربایجان از طریق خط لوله باکو-تفلیس-جیحان و نفت خام عراق از طریق خط لوله کرکوک-جیحان شد. در ابتدای وقوع زلزله قیمت نفت با این چشم‌انداز که این فاجعه طبیعی می‌تواند به خطوط لوله و سایر زیرساخت‌ها آسیب جدی وارد کند و این کامودیتی را برای مقطعی از بازار جهانی خارج کند افزایش یافت.

۲- گزارش محکم و مثبت از وضعیت اشتغال در ایالات متحده و سیاست فدرال رزرو ایالات متحده برای کنترل تورم با توسل به ابزار نرخ بهره‌ی خود، همچنان سایه‌ی ترس بر بازار افکنده و کامودیتی‌ها را در ریسک قرار داده است. تضعیف دلار و کاهش ۰,۷ درصدی شاخص آن در هفته‌ای که گذشت می‌تواند عامل محرک قیمت نفت خام باشد. ذخایر استراتژیک^۱ ایالات متحده به سطح ۴۵۵ میلیون بشکه نفت خام رسیده که طبق گزارش آژانس بین‌المللی انرژی بالاترین میزان از ژوئن ۲۰۲۱ بوده است. این خبر در جهت کاهش قیمت نفت در برخی از روزهای هفته قبل عمل کرد. همچنین موجودی انبارهای گازوئیل و محصولات پالایشی نیز طبق خبر اداره اطلاعات انرژی ایالات متحده

¹ Strategic Petroleum Reserves

دانشکده مهندسی انرژی

جهان انرژی

یکشنبه ۲۳ بهمن ۱۴۰۱

افزایش پیدا کرد. در ماه اخیر زمستان به طور غیرعادی ملایم و نه چندان سرد در حال گذر است.

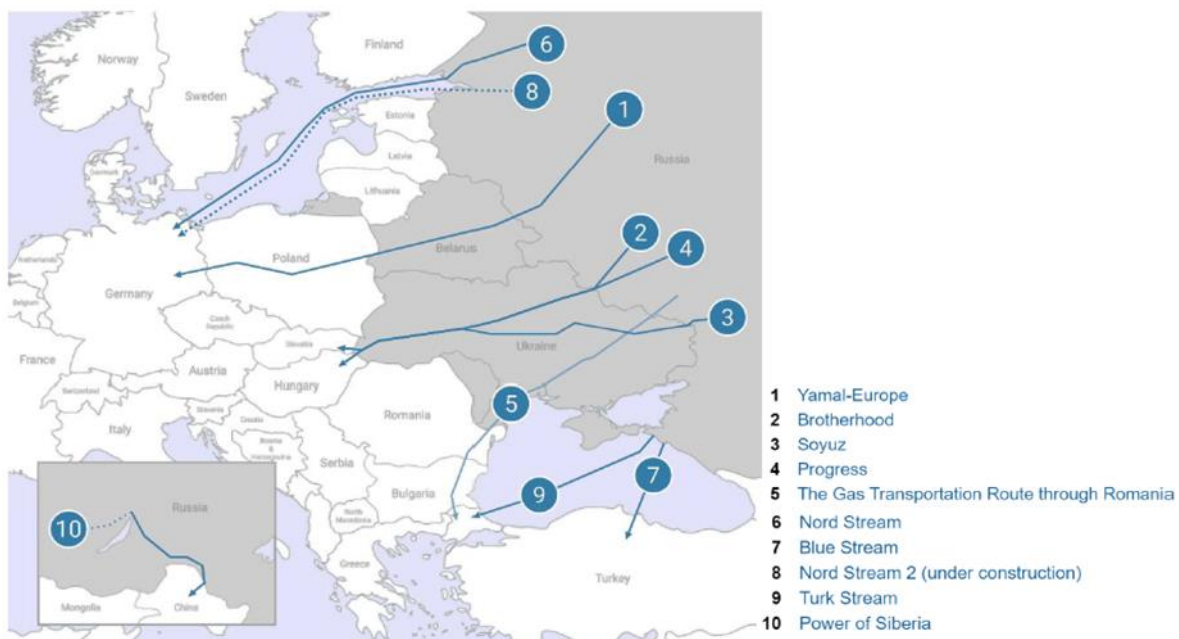
۳- از طرفی امیدواری‌ها برای احیای تقاضا در چین، دومین مصرف‌کننده نفت در جهان، با به پایان رسیدن سیاست کووید-صفر پس از سه سال در این کشور رنگ بیشتری به خود گرفته و عاملی دیگر برای تقویت قیمت‌های این هفته بوده است. از سوی دیگر الکساندر نواک، وزیر انرژی روسیه، روز جمعه اعلام کرد به دنبال تحریم‌های اعمالی از سوی اتحادیه اروپا بر نفت روسیه در چند ماه گذشته، این کشور تولید خود را در ماه مارس ۵۰۰ هزار بشکه در روز کاهش خواهد داد. این خبر عامل رشد بیش از دو درصدی قیمت نفت بود. به گفته‌ی نواک مقصود روسیه از این اقدام کمک به بازیابی روابط بازار بوده است. البته این کاهش تولید به میعانات گازی روسیه سرایت نخواهد کرد. این اقدام روسیه می‌تواند این چنین نیز تفسیر شود که برای تعهدی است که روسیه در گروه اوپک پلاس مبنی بر کاهش داوطلبانه تولید نفت خام خود داده است. اوپک پلاس در اکتبر ۲۰۲۲ بر کاهش تولید تجمعی ۲ میلیون بشکه در روز از طرف اعضا به توافق رسید. به نقل از استراتژیست شرکت یو بی اس، اقدام کاهش روسیه همزمان با بازگشایی کامل اقتصاد چین در ماه‌های آتی می‌تواند روزهای سختی برای بازار جهانی نفت رقم بزند.

تفسیر هفته

۴- ولادیمیر پوتین رئیس‌جمهور روسیه ۱۳ اکتبر ۲۰۲۲ در دیدار با رجب طیب اردوغان همتای ترکیه‌ای خود در پایتخت قزاقستان اعلام کرد مسکو در صورت تمایل ترکیه و دیگر خریداران گاز روسیه، توسعه یک هاب گازی در ترکیه با هدف فروش گاز به این کشور و سایر خریداران را بررسی می‌کند. روسیه پس از تنش‌های به وجود آمده با کشورهای اروپایی ناشی از حمله نظامی به اوکراین با هدف مقابله با تحریم‌های اعمال شده بر صادرات نفت و گاز خود، پیشنهاد مذکور را با هدف انتقال گازی که عمدتاً از

طریق خط لوله نورد استریم منتقل می‌شد، ارائه کرده است. در آستانه اولین سال شروع جنگ اوکراین نگاهی به مفهوم هاب گازی و تاثیر هاب ترکیه بر بازار گاز طبیعی خواهیم داشت. شکل زیر مهم‌ترین خطوط لوله صادراتی روسیه که تا قبل از فوریه ۲۰۲۲ فعال بودند را نشان می‌دهد. در شرایط فعلی تنها دو مسیر از لهستان و ترکیه برای صادرات گاز طبیعی روسیه به اروپا فعال است. در شرق خط لوله دوم قدرت سیبری در مراحل نهایی بوده و توافق برای خط لوله سوم مابین روسیه و چین انجام شده است. از سوی دیگر اراده‌ای در مسکو و کشورهای اروپایی برای تعمیر خطوط لوله آسیب دیده نورد استریم ۱ و راه‌اندازی نورد استریم ۲ که هر یک دارای ظرفیت انتقال حدود ۵۵ میلیارد مترمکعب در سال هستند، مشاهده نمی‌شود.

۵- بصورت کلی هاب‌های گازی دو نوع هستند: هاب گازی فیزیکی و هاب گازی مجازی.

- هاب گازی فیزیکی عمدتاً شامل چندین خط لوله انتقال گاز، منابع ذخیره‌سازی، مسیر بهینه، حجم گاز کافی، ظرفیت صادراتی، بنادر، و پایانه‌های گاز طبیعی مایع

شده است. اینگونه هابها قیمت گاز در منطقه خود را تعیین می‌کنند و برای خریداران و فروشندگان گاز امکان دسترسی آسان به بازارهای اصلی را ممکن می‌سازند.

- هاب گازی مجازی: برقراری ارتباط در زمینه خرید، فروش، مبادله، و تحویل گاز براساس قراردادهای آتی را میسر می‌سازند و شبیه به بازار بورس عمل می‌نمایند. زیرساخت‌های لازم برای تبدیل شدن به هاب گازی شامل ظرفیت مناسب تولید داخلی، ظرفیت کافی خط لوله، آزادسازی بازار، ایجاد بورس گاز، شفافیت در اعلام قیمت، و برخورداری از حمایت مؤسسات مالی هستند.

۶- ترکیه یک مرکز ترانزیت مهم برای عرضه نفت و گاز طبیعی است. در چارچوب امنیت انرژی، این کشور به آسیای مرکزی، روسیه، خاورمیانه، اروپا و سایر بازارهای اقیانوس اطلس دسترسی دارد. موقعیت راهبردی ترکیه شرایط مناسبی را برای این کشور در جهت دستیابی به هدف تبدیل به هاب گازی شدن فراهم می‌کند. با عبور خطوط لوله بین‌المللی گاز از ترکیه، این کشور به صورت بالقوه از ظرفیت مناسبی برای انتقال گاز طبیعی برخوردار است. تبدیل ترکیه به هاب گازی برای این کشور یک فرصت طلایی محسوب می‌شود؛ زیرا کشورهای اروپایی در آینده همچنان نیازمند واردات گاز خواهند بود و از سوی دیگر از قیمت‌های بالای گاز پس از بحران اوکراین متضرر شده‌اند. روسیه نیز پس از خرابکاری به وجود آمده در مسیر خطوط لوله نورد استریم به دنبال مسیری جدید برای انتقال گاز طبیعی خود به کشورهای اروپایی از طریق کشور ثالث با هدف مقابله با تحریم‌های غرب است.

۷- ترکیه با استقبال از پیشنهاد روسیه به دنبال جذب عرضه‌کنندگان گاز به منظور استفاده از فرصت تأمین گاز کشورهای اروپایی در آینده است. در این راستا دولت ترکیه در روزهای ۱۴ و ۱۵ فوریه ۲۰۲۳ نشستی را در استانبول با حضور کشورهای تولیدکننده و مصرف‌کننده گاز ترتیب داده است. ترکیه از قرار گرفتن در مسیر تبادلات نفت و گاز منطقه‌ای دو هدف مهم را دنبال می‌کند: منبع درآمد پایدار برای دولت، و ارتقاء جایگاه

ژئوپلیتیکی. لذا با توجه به ذخایر گازی روسیه و پیشنهاد این کشور، افزایش واردات از روسیه را هدف قرار داده است. تلاش‌های ترکیه برای افزایش واردات گاز طبیعی از جمهوری آذربایجان نیز شاهد دیگری است که نشان‌دهنده اراده جدی این کشور برای تبدیل شدن به محل تجارت گاز طبیعی و مسیر جدی تأمین گاز اروپا و در ادامه ورود به سایر بازارهای در دسترس از جمله همسایگان است.

۸- در صورت فراهم شدن بستر برای ورود گاز طبیعی روسیه به ترکیه آنگاه امکان تبدیل تفاهم سوآپ گاز روسیه از طریق ایران به قرارداد با چالش مواجه می‌شود. از سوی دیگر ورود گاز طبیعی به ترکیه مازاد بر نیاز این کشور ظرفیت لازم را برای صادرات به کشورهای اروپایی و در ادامه کشورهای همسایه فراهم خواهد آورد. در چنین شرایطی عراق به‌عنوان مشتری اصلی گاز طبیعی ایران امکان دسترسی به گاز روسیه از مسیر ترکیه را پیدا خواهد کرد که این طرح مطلوب ایالات متحده است. از سوی دیگر شکل‌گیری روابط گازی میان دو کشور روسیه و ترکیه علاوه بر ایجاد وابستگی متقابل میان آنها، ارتقاء جایگاه ژئوپلیتیک ترکیه در منطقه را نیز به دنبال دارد و با توجه به روابط ایالات متحده و ترکیه، فرصت مناسب برای ترکیه به‌منظور امتیازگیری از طرفین نیز مهیا خواهد شد.

۹- ایران لازم است که در مورد هاب گازی ترکیه با احتیاط عمل نماید. از یک سو ترکیه می‌تواند به راحتی در این منطقه خود را به‌عنوان خریدار و فروشنده حامل‌های انرژی معرفی کند. تبدیل ترکیه به هاب گازی با همراهی روسیه به‌صورت کلی در راستای منافع ملی ایران نیست. اما از سوی دیگر با توجه به برنامه‌های دراز مدت ایالات متحده برای کمتر کردن وابستگی انرژی جهان به مناطق خاورمیانه و آسیای غربی، همکاری با ترکیه به نفع ایران خواهد بود. بنابراین پیشنهاد می‌شود:

- بخشی از گاز طبیعی تولیدی ترکمنستان و قطر که برای ترکیه ارسال می‌شود، از طریق خطوط لوله ایران سوآپ شود.

دانشکده مهندسی انرژی

جهان انرژی

یکشنبه ۲۳ بهمن ۱۴۰۱

-
- برای اجرایی شدن سریع سوآپ گاز طبیعی روسیه از مسیر ایران تلاش شده و سعی شود ورود گاز طبیعی روسیه به بازار غرب آسیا از طریق ایران حتی الامکان صورت گیرد.
  - همکاری در تبادل حامل‌های انرژی با عراق به صورت یک هدف راهبردی دنبال شود تا در درازمدت ترکیه بتواند بازارهای هدف ایران را در دست گیرد.

همکاران این شماره: حسن راعی، محمدعلی اسلامی، و عباس ملکی.